

Силабус курсу:

АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	Бакалавр
Спеціальність:	053 Психологія
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	Осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	7,0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

кандидат медичних наук, лікар вищої категорії, Гетта Олена Миколаївна
вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові
доцент кафедри Здоров'я людини та фізичного виховання

посада

agettagetta9@gmail.com

+380974654544

Viber за номером
телефону

аудиторія кафедри

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Предметом вивчення дисципліни є форми та будови, походження та розвитку людського організму, його систем та органів, а також вивчення об'єктивних закономірностей функцій організму людини та його структур (систем, органів тканин, клітин) у їх єдності та взаємодії організму з зовнішнім середовищем. Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» є отримання студентами даних з анатомії та фізіології людини, вивчення будови тіла людини, функцій різних органів та систем в цілому з метою використання отриманих даних при засвоєнні наступних медико-біологічних дисциплін організації здорового образу життя, та в практичній діяльності по фізичній культурі та спорту й оздоровчій роботі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини» є отримання студентами даних з анатомії та фізіології людини, вивчення будови тіла людини, функцій різних органів та систем в цілому з метою використання отриманих даних при засвоєнні наступних медико-біологічних дисциплін, організації здорового образу життя, та в практичній діяльності по фізичній культурі та спорту й оздоровчій роботі.

Основні цілі - знайомство з науковими джерелами, до яких можна звернутись для постійного вдосконалення професій; вироблення вмінь самостійно працювати над програмним матеріалом; навчання студентів застосовувати методи анатомічних та фізіологічних досліджень до вивчення інших наук та в практиці, засвоєння основ знань о біологічній природі людини та її функціональних можливостях; створення бази знань по анатомії

Результати навчання:

та фізіології для вивчення учбових дисциплін на старших курсах; розкриття фізіологічних закономірностей та механізмів взаємодії органів і їх систем як в умовах відносного м'язового спокою, так і при м'язовій діяльності; розширення уявлень про роль адаптаційних можливостей людини для вдосконалення досягнень у спорті та фізичній культурі сучасного суспільства

Знання і навички, отримані при вивченні дисципліни, будуть використовуватись у професійній діяльності. по завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати: форму та будову органів, об'єднаних у системи; форму і будову кісток; з'єднання кісток; м'язи; центральну та периферійну нервову систему (у тому числі автономний відділ периферійної нервової систем; органи внутрішньої секреції, органи та утвори імунної системи; серцево-судинної системи; вікові та статеві аспекти анатомічних особливостей індивідуального тощо;

вміти: демонструвати і описувати анатомічну будову органів, систем органів людини; визначати на анатомічних препаратах топографо-анатомічні взаємовідносини органів і систем органів людини; вміти оцінювати вікові, статеві та індивідуальні особливості будови органів людини;

Передумови до початку вивчення:

Пререквізити вивчення даної дисципліни ґрунтується на знаннях студентами біології, хімії, фізики та інтегрується з ними,

Постреквізити дисципліна «Анатомія та фізіологія людини» є теоретичною основою, на базі якої продовжується засвоєння професійних дисциплін: «Вікова анатомія та фізіологія», «Основи раціонального харчування» «Спецпрактикум з основ здоров'я», «Фізична реабілітація, масаж», «ЛФК», «Ерготерпія».

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни полягає у оволодінні спеціальними знаннями у галузі морфології людини, систематичної та функціональної анатомії людини, вивченні будови органів тіла людини та її систем з урахуванням статевих, індивідуальних і вікових особливостей; анатомотопографічного зв'язку органів, патологічних змін при різних захворюваннях та їх впливу на організм в цілому; використання набутих знань, умінь і навичок у практичній діяльності.

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР19. Демонструвати виконання індивідуальної програми реабілітації (програми психологічного супроводу пацієнтів)

Структура курсу

№	Тема	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Анатомія та фізіологія кістково-м'язової системи.	1. Остеологія. Будова й класифікація кісток та суглобів. Загальна артрологія. 2. Хребет в цілому. Будова і функції суглобів хребту. Череп в цілому. З'єднання кісток черепа.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
2	Анатомія та фізіологія нервової системи.	3. Загальний план будови нервової системи. Анатомія і фізіологія спинного мозку. Поняття про рефлекс. Будова та функції спинного мозку. 4. Будова та функції головного мозку. Будова і функції довгастого мозку. Будова та функції мозочка. Будова і функції середнього мозку. Будова і функції переднього мозку. Будова і функції кори великих півкуль. Зони кори великого мозку.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
3	Анатомія та фізіологія дихальної системи.	5. Анатомія органів дихання: верхні та нижні дихальні шляхи. Легені: розташування, зовнішня та внутрішня будова. Будова плеври та середостіння.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
4	Анатомія та фізіологія серцево – судинної. Анатомія та фізіологія системи крові.	6. Зовнішня та внутрішня будова серця. Велике та мале коло кровообігу. Система мікроциркуляції. Кров'яний тиск. 7. Кровотворення. Формені елементи крові, їх будова та функції. Фізико-хімічні властивості крові. Дихальна та захисна функції крові.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
5	Анатомія та фізіологія органів імунної та лімфатичної системи.	8. Класифікація органів імунної. Центральні органи імунної системи. Периферійні органи імунної системи. Червоний кістковий мозок. Жовтий кістковий мозок. Загрудинна залоза (тимус). Селезінка.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.

№	Тема	Стислий зміст	Інструменти і завдання
6	Анатомія та фізіологія ендокринної системи.	9. Будова та функції щитоподібної, паращитоподібних, надниркових залоз, ендокринної частини підшлункової залози.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
7	Анатомія сечової системи.	10. Будова нирок, їх топографія, зовнішня та внутрішня будова. Сечоводи. Сечовий міхур.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
8	Анатомія та фізіологія травної системи.	11. Шлунок, тонка та товста кишки, їх топографія, будова стінок, відділи. Будова та топографія печінки і підшлункової залози.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
9	Анатомія та фізіологія органів чуття.	12. Характеристика видів чутливості. Будова і функції органу зору та смаку. 13. Будова і функції органу слуху. Вісцеральний та шкірний аналізатор	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.
10	Обмін речовин.	14. Характеристика особливостей водно-електролітного обміну та терморегуляції.	Презентації в PowerPoint. Методи усного контролю: індивідуальне /фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; поточний письмовий контроль.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія розвитку анатомії та фізіології. Завдання анатомії та фізіології людини. Методи досліджень в анатомії та фізіології людини. Розділи анатомії.	6,5
2.	Організм як єдине ціле. Клітини, тканини, органи, системи органів. Види тканин та їх функція.	6,5
3.	Взаємозв'язок тканин в організмі. Регуляція.	6,5
4.	Формування хребту в онтогенезі.	6,5
5.	Будова і функції кісток та суглобів верхніх кінцівок та плечового поясу. Будова і функції кісток та суглобів нижніх кінцівок та тазового поясу.	6,5
6.	Поняття про збудливі тканини. Будова та типи м'язів.	6,5
7.	Фізіологія м'язових скорочень. Механізм скорочення скелетних та гладеньких м'язів. Структура та функції синапсів.	6,5
8.	М'язи голови та шиї. М'язи тулуба. М'язи кінцівок.	
9.	Будова плеври та середостіння.	6,5
10.	Фізіологія дихання. Механізм вдиху і видиху. Транспорт газів кров'ю. Газообмін у легенях та тканинах. Регуляція дихання.	6,5
11.	Будова і функції ретикулярної формації.	6,5
12.	Захисні реакції.	6,5
13.	Будова і функції ретикулярної формації.	6,5
14.	Нейрогуморальна регуляція функцій організму людини.	6,5
15.	Роль симпатoadреналової системи в регуляції неспецифічної адаптації до стресової ситуації.	6,5
16.	Роль гіпофізарно-наднирникової системи в регуляції неспецифічної адаптації організму до стресової ситуації.	6,5
17.	Взаємовідносини між основними ланками нейроендокринної системи.	6,5
18.	Анатомія та фізіологія репродуктивної системи. Чоловіча статева система. Регуляція репродуктивної функції.	6,5
17.	Анатомія та фізіологія репродуктивної системи. Жіноча статева система. Регуляція репродуктивної функції.	6,5
18.	Характеристика особливостей водно-електролітного обміну та терморегуляції.	6,5
19.	Загальна характеристика ендокринних залоз. Механізм дії гормонів.	6,5
20.	Фізіологія сечоутворення. Видільна та гомеостатична функція нирок.	6,5
21.	Будова та функції ротової порожнини, глотки, стравоходу.	6,5
22.	Очеревина. Фізіологія травлення. Секреторна, рухова та резорбтивна функції шлунково-кишкового тракту.	6,5
23.	Залози травної системи, будова та функції.	6,3
24.	Будова гіпофіза. Гіпоталамо-гіпофізарна система.	6,5
	Усього	154

	Всього годин
Загальна трудомісткість дисципліни	210
Лекції	28
Практичні заняття	28
Самостійна робота	154
Вид підсумкового контролю	залік

Рекомендована література

Базова література:

1. Боднар Я.Я., Файфура В.В. Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.
2. Коцан І.Я., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шварц Л.О., Пикалюк В.С., Шевчук Т.Я., Анатомія людини: Підручник. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. Нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2010.
3. Коляденко Г. І. Анатомія людини.- К.: Либідь, 2001.
4. Людина. Навчальний посібник з анатомії та фізіології // 4-те видання. Львів 2006.
5. Навчальний атлас з анатомії та фізіології. Людина / англ. пер. — Львів, 2000.
6. Нормальна фізіологія. За ред. В.І. Філімонова, К.: Здоров'я, 1994.
7. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека: в 3 т. — М.: Медицина література, 1963.
8. Фізіологія з основами анатомії людини / За ред. Л.М. Малоштан. — Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2003.

Додаткова література:

1. Очуренко О.М., Федотов О.В. Анатомія людини. — К.: Вища шк., 1992.
2. Посібник з нормальної фізіології. За ред. В.Г. Шевчука, Д.Г.Наливайка -К.: Здоров'я, 1995 .
3. Сакевич В.І. та ін. Посібник для практичних занять з анатомії та фізіології з основами патології. — К.: Здоров'я, 2003.
4. Свиридов О. І. Анатомія людини.- К.: Вища школа, 2001.
5. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини: Підручник. — К.: Здоров'я, 2003.
6. Федонюк Я.І. Анатомія та фізіологія з патологією. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.
7. Фізіологія. За ред. В.Г.Шевчука. Навчальний посібник. Вінниця. 2005.
8. Фізіологія людини. Вільям Ф.Ганонг. Переклад з англ. Львів: БаК, 2002.
9. Физиология человека: в 3-х томах. Перевод с англ. Под ред. Р.Шмидта и Г.Тевса. – М: Мир, 1996.
10. Функціональна анатомія: Підручник / Я.І. Федонюк. — Тернопіль: Навч. книга — Богдан, 2007.
11. Textbook of medical physiology / Arthur C. Guyton, John E. Hall. – 10th ed. 2000.

Оцінювання курсу

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: .

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, поточний письмовий контроль.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Виконання самостійної роботи.

Написання контрольної роботи.

Написання та захист реферату на задану тему.

Складання заліку, екзамену.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ. Словесний метод. Наглядний метод. Інноваційні методи занять за допомогою комп'ютерних технологій для проведення лекцій та практичних занять. Самостійна робота з літературними джерелами.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ. Опорні конспекти лекцій; Робоча навчальна програма; Методичні рекомендації. Методичні розробки.

Система оцінювання та вимоги

Система поточного і підсумкового контролю знань. Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової	для екзамену, курсової
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рівень знань оцінюється: «відмінно» – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та вправи є правильними, демонструє знання підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; «добре» – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; «задовільно» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність; «незадовільно з можливістю повторного складання» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій.

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилення на джерела інформації у разі використання ідей,

розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами: – за допомогою програмного забезпечення Unicheck і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.

На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.